

9. NOVI MODELI RADA NASTAVNIKA I SARADNIKA

(Draženko)

U početku, a posebno tokom postdiplomskih magistarskih studija menadžment i supervizija u socijalnom radu razvijali su se i primjenjivali brojni novi modeli rada nastavnika i saradnika. Nove modele primjenjivali su profesori, tutori, meta-supervizori, meta-meta-supervizori, stručni saradnici u nastavi i ostali učesnici. Formalna edukacija nastavnika i saradnika za nove modele rada nije postojala. Novi modeli rada primjenjivani su na osnovu iskustava sa prethodnih edukacija (prije početka ovih studija), ali i na osnovu neformalne i informalne (samo)edukacije tokom ovih studija.

9.1. Profesori u nastavi (Draženko)

S obzirom da su ove postdiplomske magistarske studije po svojoj organizacionoj formi međunarodnog karaktera vodilo se računa da i učešće profesora u nastavi ima međunarodni predznak. Na oba smjera u tzv. seminarskoj nastavi učešće su imali nastavnici iz više evropskih zemalja. Nastavnici su dolazili iz Švedske, Holandije, Slovenije, Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine.

Tokom studija posebno se obraćala pažnja da tokom svakog seminara, odnosno pod-modula u nastavi budu najčešće angažovana tri nastavnika. Na klasičnim postdiplomskim studijama to je isključivo model rada „jedan predmet – jedan domaći nastavnik“. Tako su, na primjer na ovim studijama, na jednom seminaru (pod-modulu) imali priliku da u nastavi budu angažovani jedan profesor iz Švedske, jedan iz Hrvatske, jedan iz Srbije, i recimo jedan profesor ili stručnjak iz Bosne i Hercegovine. Na seminarima svako od angažovanih profesora imao je određene teme za nastavu koje su bile usklađene i povezane u datom pod-modulu (predmetu). Obično su odgovorni profesori ispred pod-modula bili oni koji imaju najviše naučnog i stručnog iskustva u datom pod-modulu.

Prilikom pripreme organizacije seminara i seminarske nastave uz pomoć projekt-lidera i tutora profesori su mogli da ponude osnovnu literaturu i teme koje će izlagati na seminaru. Tako su svi profesori u nastavi mogli indirektno da informišu i pripreme sve studente za predstojeći seminar.

Međunarodni kontekst seminarske nastave je, u stvari, njena najveća vrijednost. Svi profesori angažovani u nastavi prenosili su svoja naučna i profesionalna iskustva studentima. Brojna naučna saznanja iz filozofije, sociologije, etike, psihologije, pedagogije, ekonomije, prava, politologije, menadžmenta, ali i profesionalna iskustva iz socijalnog rada i zaštite bila su od velike koristi svakom studentu. Za razliku od klasičnih postdiplomskih studija koji su isključivo mononacionalnog i monokulturološkog obilježja, posebna prednost ovih postdiplomskih studija je njihov multinacionalni i multikulturološki kontekst. To daje posebnu vrijednost ovim studijama. Razmjena različitih nacionalnih i kulturoloških perspektiva u pogledu naučnih saznanja i profesionalnih iskustava kroz komparativni pristup, svakom studentu je pružala jednu mnogo širu perspektivu gledanja na naučni i profesionalni samorazvoj. Preuzimanje naučnih saznanja i profesionalnih iskustava profesora iz više zemalja omogućilo je studentima da sva ta saznanja i iskustva reflektuju na svoj društveni kontekst, ali i da više obogate svoj naučni i profesionalni razvoj. Na klasičnim postdiplomskim studijama studenti ne mogu vjerodostojno dobiti toliku širinu naučnih saznanja i profesionalnih iskustava iz različitih socijalnih, nacionalnih i kulturoloških okruženja, a koja su bitna za razvoj i unapređivanje menadžmenta i supervizije u socijalnom radu.

Ono što je takođe bilo novo na ovim studijama odnosilo se i na različite metode rada sa studentima tokom seminarske nastave. Različitost metoda kretala se od klasičnih ex-katedra predavanja, preko diskusija, PowerPoint prezentacija, pa sve do interaktivnih predavanja i kreativnih vježbi sa studentima. Dakle, pored brojnih teorijskih saznanja studenti su mogli i putem vježbi sa profesorima upoznati i neke praktične vještine i iskustva. Raznolikost predavanja profesora omogućila je i povezanost poučavanja sa kognitivnim stilovima i stilovima učenja svakog od studenata.

Posebna novina u angažovanju profesora na ovim studijama odnosila se na dostupnost svakog profesora svim studentima. Svaki student koji je želio konsultacije sa profesorima mogao je to obaviti direktno fizičkim kontaktom (sa domaćim profesorima), ali i telefonski, a naročito putem elektronske pošte (e-mail), i to sa većinom profesora. Naime, profesori su putem e-maila u svakom trenutku mogli biti dostupni skoro svakom studentu. Kontakti su se ostvarivali radi nabavljanja osnovne i šire literature, radi mentorisanja oko izrade seminarskih radova, ponekad i radi pripremanja pristupnih radova i završnog ispita. Na brojnim klasičnim

postdiplomskim studijama profesori su često nedostupni, a i veći broj njih uopšte nema otvorene svoje elektronske adrese, što u svakom slučaju ograničava komunikaciju između studenata i profesora. To na ovim studijama nije bio slučaj, tako da su skoro svi profesori mogli biti 24 sata dnevno dostupni.

9.2. Tutori

9.3. Meta supervizori

9.4. Meta-meta supervizori

9.5. Stručni saradnici u nastavi

9.6. Edukacija nastavnika i saradnika (Draženko)

Za potrebe pripremanja, izvođenja i vrednovanja nastave na postdiplomskim magistarskim studijama menadžment i supervizija u socijalnom radu nije bilo prethodne formalne edukacije nastavnika i saradnika. Oni su na neki način bili već pripremljeni za nastavni proces na osnovu svojih iskustava sa matičnih institucija u kojima inače rade, kako na dodiplomskim, tako i na postdiplomskim studijama. Sva ta iskustva nisu bila sporna za učešće na ovim studijama, osim nasljeđenog tradicionalnog koncepta odnosa prema studijama, a posebno prema nastavnom procesu. Na ovim studijama nastavnici i saradnici morali su se uklopiti u jednu novu paradigmu postdiplomskih studija koja je u sebi imala veoma malo obilježja tradicionalnog, ali veoma mnogo obilježja „bolonjskog“ i inovativnog konteksta. U tu svrhu nastavnici i saradnici su *tokom* studija sticali nova znanja, vještine i navike neophodne za ovako zamišljen studij. To se odnosilo na promjenu paradigme u pripremanju, izvođenju, vrednovanju, ali i unapređivanju nastave i studija generalno.

Iako nije bilo formalne edukacije nastavnika i saradnika, ipak su tokom studija bili evidentni određeni elementi *neformalne i informalne* edukacije ili obrazovanja nastavnika i saradnika. Kums ističe da se neformalno obrazovanje izvodi izvan školskih institucija, dok je po njemu informalno obrazovanje ono u kome odrasli uče kroz personalnu interakciju i participaciju (Kums, prema: Kulić, 2005). Dakle, na ovim postdiplomskim studijama nastavnici i saradnici su *tokom* studija sticali nova znanja, vještine i navike tokom seminarske nastave, ali i putem personalne interakcije

i participacije na samoj nastavi, na i putem refleksija sa sjednica Vijeća postdiplomskih studija, na neformalnim razgovorima sa projekt-liderom, a posebno putem međusobne razmjene ideja i iskustava.

Posebna vrijednost na ovim studijama u smislu neformalne i informalne edukacije nastavnika i saradnika predstavljala je *interna i eksterna evaluacija*. Brojne povratne informacije o rezultatima vrednovanja kvaliteta rada nastavnika i saradnika, ipak su dopirale do njih, bile one pozitivne ili negativne. „Svaka povratna informacija, bilo da je pozitivnog ili negativnog polariteta, prije svega je informacija, a iza toga, ona je upravljač pedagoškog djelovanja; ona utiče na eventualne korekcije (autokorekcije); reguliše i nastavni i vannastavni rad; vrši kontrolu (utiče na samokontrolu); kada je pozitivna osvježava pozitivnim emocijama i pokreće na još produktivniji rad; kada je negativna ona pokreće brojna pitanja uzroka negativnosti i traženja racionalnih rješenja za eliminisanje tih uzroka“ (Јоргић, 2008: 44). Dakle, evaluacija, odnosno (auto)korektivno dejstvo povratnih informacija nije ništa drugo nego još jedan od latentnih oblika edukacije nastavnika i saradnika na ovim studijama. Ipak, možemo se složiti da na ovim studijama nismo imali formalnu edukaciju nastavnika i saradnika, ali da smo imali određene latentne oblike *neformalne i informalne (iskustvene) edukacije* istih, što je na neki način kontinuirano razvijalo i unapređivalo kvalitet ovih postdiplomskih magistarskih studija.

Literatura:

Јоргић, Д. (2008). Педагошка евалуација и (ауто)корекција. Бањалука: Филозофски факултет.

Kulić, R., Despotović, M. (2005). Uvod u andragogiju. Zenica: Dom štampe d.d.